

A hortobágyi csárdában Történetek a betyárvilág korszakából XII.

1876-ban még igazán pusztá volt a Hortobágy. A Kunság, Hajdúság, Heves, Borsod, Szabo
lcs és
a
de
br
ece
ni
Hor
tobágy
r
étjei,
hátas
legelői
pásztor
cser
ényektől,
ka
r
ámoktól
voltak
népesek.
Nemcsak
a
Med
gyes,
Kettős,
Tolvajos,
Kishortobágy,
Nagy
hor
tobágy-
csárdákban,
hanem
a
falusi
úri há
zaknál,
pusztai
ispánlakásokban
is
szívesen

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

fogadták
az
olyan
gavalléros
szegénylegényt,
mint
Sós
Pista.
Mer
t
onnét
ész
nélkül
taka
rodtak
a
kapcabetyár
ok.
Egy
fia
malac
sem
veszhetett
el.
Bezzeg,
akire
orrolt
Sós
Pista:
hét
pandúr
sem
őrizte
meg
a
lovát,
pe
dig
Sós
Pista
sohasem
jár
t
nagy
bandával.
Legszívesebben

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

egyedül
csapásolta
a
pusztát,
azt
tartotta
a
cimbor
ákról,
hogy:

— Nem valók azok tisztességes társaságba!

Sós Pista, ez a szép szál szegény legény nem vált ki az úri társaságból sem. Kedves viselkedésű,
ér
telmes
pusztai
lakos
volt,
aki
től
még
kár
omló
szót
sem
hallott
soha
Dely
Mátyás,
ezidőttájt
Debr
ecen
városnak
hor
tobágyi
állatorvosa.
Dely
a
pusztabíróval,
meg

A hortobágyi csárdában. Történetek a betyárvilág korszakából XII.

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

két
lovascsősszel
lakott
odakint
a
vár
os
tanyáján
s
jó
békeesség
okáért
ők
bizony
el
fogadták
éjszakai
szállásra
a
híres
szolga
legényt
és
a
városi
állator
vos
akárhányszor
egy
szobában
aludt
a
futóbetyárral;
ilyenkor
tapasztalta
Dely
Mátyás,
hogy
a
puszták
szi
laj
fia
estve
is,
r

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

eggel
is
mindig
buzgón
imádkozott.

November hónap utolján már korán esteledik. 1876. őszén is tarlott vörös, dérlepte, bús volt
a n

ovember
i
alkonyat.
Magános
lo
vas
ember
duródik
ki
a
pusztából.
Dely
ál
latorvos
a
ház
elől
für
készte
az
ér
kezőt.
Sós
Pista
volt
s
mikor
pejlovár
ól
lepattant:

— Dícsértessék ! köszönt a betyár.

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

— Mindörökké! — felelte az állatorvos. |— No, mi járatban vagy?

— Régen nem láttam már a tekintetes urat...

— Isten hozott öcsém! — mondta Dely s miközben a kocsis elvezette a betyár lovát, befordultak a lakásba.

— Uram, de most én leszek a gazda, — folytatta szavát Sós Pista.

— Még furcsa volna az, hé, nálam?

Elmosolyodott a betyár.

— Már olyat ne képzeljen felőlem a tekintetes úr... A hortobágyi fogadóban értettem. Csendes zgatásra, még csende sebb beszélgetésre jó szívvel látom.

Dely Mátyás helyeslően bólintott:

— Eb, aki bánja öcsém! Gyerünk!

Az alkonyi szürkületben gyalogszerrel nekivágtak a pusztának. Juszti kisasszony, a hortobágyi fogadósné, a fekete szemű leánya örökre vendézszerrel sündörködött az asztalnál. Sós, Pis, ta nyomban kiadta a parancsot:

— Kült-főtt vacsora is kell minekünk. Kettőnk részére csinálják, de úgy, hogy négy embernek is elegendő legyen... Mert nem lehet tudhatni, hogy ez az őszi ködös szellő nem fúj-e még erre valakit?

A hortobágyi csárdában. Történetek a betyárvilág korszakából XII.

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

Jóféle visontai bor került az asztalra. Csendes poharazgatás között elejtett szavaival könnyít
ett
én
a
betyár
.
Az
ősz
esti
köd
kísérteties
homályképét
r
ányomta
az
ivó
ház
ablakára.
A
magános
lelkekből
nagy
ér
zéseket
és
vágyódásokat
vált
ki
ilyenkor
a
bús
puszta!
Meleg
tűzhely
és
gyertyafény
után
sóvárog
a
lélek
! ...
Glaubner
ur
am,
a
hortobágyi

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

fogadás,
hozta
is
a
gyertyát
s
mivel
tisztában
volt
a
betyár
kilétével,
a
szó
kottnál
talán
hangsúlyozottabban
jelentette:

— Orvos úr, jön a város szekere.

Dely Sós Pistára nézett. A betyár nyugodtan ülve maradt.

— Sebaj. A debreceni urak engemet nem ösmernek. Pandúr uraimék meg nem járnak kocsi
n. Az
ér t

Mátyás
bátyám
végezze
a
ma
gáét.
A
többi
meg
bízta
rám.

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

Dely Mátyás töprenkedve ment az érkezők elé. A gyékényes, ekhós szekérről Debrecen vár
os
gazdasági
szenátorá,
tekintetes
Csáky
Ger
gely úr
szállott
le
két
társával,
te
kintetes
Török
Pál
er
dőmester
és
tekintetes
Bogdán
Imr
e mezőrendőralkapitány
ur
akkal
együtt.
Dely
Mátyás
egyenest
a
nagy
ebédlő
szobába
vezette
a
város
ur
ait,
akik
megle
pődve
néztek
a
Sós
Pista
tekintélyes,

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

győ
nyör
ű
szép
alakjára,
mikor
az
asztaltól
föl
állott
és
az
érkezők
elé
lépett
:

— Szerencsés jó estét az uraknak!

— Kigyelmednek is hasonlóképpen, barátom, — köszöntötte vissza Csáky Gergely.

— Ha nem vetik meg kérésemet a tekintetes urak. Sós Pista az asztalra mutatott, — én külö
nben
a
mezőker
esztesi
bír
ó
va
gyok.
Nagyvárad
felé
igyekszem
ökröt
vásá
rolni.

Tekintetes Csáky Gergely úrék nem voltak nagyralátó emberek. Szerették a nép értelmes fi

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

ait
és
hasonlóképp
bemutakozva
a
jóképű
bírónak,
mindjárt
kezet
is
fogtak
vele.
Sós
Pista
illendően
szólt
a
fogadósnak:

— Glaubner uram, három poharat! ...

Majd urasan, félignél feljebb töltötte a poharakat. — Kedves uraimék, ha meg nem sérteném
, — a bet
yár
koccintásr
a
kérte
fel
az
ur
akat.

— Isten áldja! Isten tartsa meg bíró uramat a jó szokásaiban. — Csáky Gergely nyájasan ko
ccintott
és
a
betyár
asztala
mellé
telepedett

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

két
úr
i
tár
sával.
Csáky
Gergely
te
kintetes ú
r
már
éppenséggel
nem
volt
fiatal
ember
,
de
minden
íránt
érdeklődött,
mindent
tudni
szeretett
és
mint
barátságsszerető
ma
gyar
ember
nek,
Borsodban
is
számos
isme
r
őse
volt,
azért
nagyon
kapóra
jött
neki
a
mezőker
esztési

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

bír
ó.
Mindenek
felől
alaposan
kitudakolta
a
bír
ót.

— Hogy szolgál az egészsége a vicispán úrnak? Még mindig úgy szereti-e a mezőkövesdi j
ó
lovaka
t a
főszolgabíró?
Dobozy ú
r
,
a
keszi
földesúr
,
dicsekszik-e
még
az
agarai
val?
A
gyermekek
iskolázásával
hányadán
van
a
község?

Bizony nehezen várta tekintetes Bogdán Imre mezőrendőrkapitány úr, míg végre szóhoz jut
ott
s nem
hiába
miről
szokott
álmo

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

dozni
a
tekintetes
kapitány ú
r
meg
az
al
hegyi
szür
etr
ől,
az ú
j
bor
minőségér
ől,
a
szépasszonyfőzte
kisüsti
szilva-
és
tör
köly
pálinka
ár
ár
ól
fir
tatta
a
bír
ót.

Csupán öreg Török Pál erdőmester úr hallgatott. Könyökre támaszkodva hallgatta a délceg
par
asztbír
ó
jóízű
és
ér
telmes
fele
leteit.

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

Csak
akkor
ütötte
fel
a
fejét,
mikor
Glaubner
Jusztí,
az
özvegy
fogadós
csinos,
für
ge
leánya
bependült
a
konyhából
s
kér
dezte
:

— Tekintetes uraim, találhatunk-e már? És miként parancsolják a felterítést?

Erre szólalt meg az öreg erdőmester:

— A terítés húgom második kérdése. Az a fő, lesz-e jó vacsora? Hát ahogy itt ülünk és pohar
azunk,
ötönkre
ter
ítsenek,
hallotta?

Erzsók, a felszolgáló leány, szemrevaló fehércseléd volt, tehát Dely Mátyás hortobágyi állat
or
s ú

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

r
a
terítkezésnél
szívesen
segített
neki
...
Jó
halászmódon
készült
hal
leves
volt
az
első
tál
étel
az
asztalon
s
bár
váltig
szabadkozott
a
ker
esztési
bír
ó,
tekin
tetes
Csáky
Gergely ú
r
jobboldalára
ültette.
Az
illatos
visontai
pir
os
bort
is
maga
töltő
gette
a

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

bír
ó
poharába.
Volt
még
túrós,
teper
tős
laska,
végezetül
hízott
sült
r
uca
is.
Hamar
jókedvr
e
derült
Bogdán
Imre
mezőrendőrka
pitány ú
r.
Félr
ébb
tolta
a
széket.
Felállott.
Pohár
bor
r
al
a
kezában
dikciór
a
köszörülte
torkát:

— Uram, uram! Mezőkeresztesi bíró uram, engedtessek meg már nekem is egy pár szó, his
zen
a

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

szenátor ú
r
ügyis
annyir
a
lefoglalta
a
bír
ó
uramat,
hogy
mink
eddig
még
csak
nem
is
koccinthatunk.
Pedig
elvégr
e,
utóvégr
e,
hm

— Halljuk, halljuk!

— Én is szeretem az olyan takaros magyar embert, amilyen a bíró uram, akit hogy az Isten
tar
tós,
jó
egészséggel
meg
ne
áldjon,
ar
r
ól
szó
sincs!
Sőt
vezér

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

elje
nagy
szerencsével
mostani
útjában
is
ugyannyir
a,
hogy
Debrecen
felé
jövet
az
én
házamat
se
ker
ülje
el
soha!
A
Kandia-utcán
lakom.
Egy
két
pohár
ér
mellékivel
mindenkor
szívesen
szolgállok
kedves
bír
ó
ur
amnak.
Áldja
Isten!

— Éljen, éljen! — oly lelkes éljenzés riadt fel a mezőrendőrkapitány úr köszöntőjére, hogy a
lelkes
koccintás
közben
a

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

me
zőrendőrkapitány
poharának
vastag
talpa
le
csorbította
az
erdőmester
ú
r
poharának
szé
lét.
Tizenegy
óra
tájban
az
öreg
er
dőmester
szempillájára
r
átelepedett
a
jótékony
álom.
A
figyelmes
Csáky
Ger
gely
ur
am
a
szunnyado
zó
ör
eg
er
dőmester
re
mutatott:

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

— Barátaim, térjünk pihenőre... Glaubner uram, fizetek!

A mezőkeresztesi bíró közbevágott:

— Nem addig van az, tekintetes uram, hiszen az én asztalomat tisztelték meg az urak, most
tehát
én v

agyok
a
gazda.

— Jól tudja azt a bíró úr, — felelte vissza a szenátor, — hogy a hortobágyi puszta is, a hort
obágyi
csárda
is
Deb
ecen
vá
r
os
tulajdona,
mivel
én
meg
a
városnak
vagyok
gazdasági
szenátora,
tehát
hivata
lomnál
is
én
vagyok
a
gazda
itt!

Török Pál erdőmester felébredt a viszálykodásra:

— Felét-felét, Gergely öcsém. Ez az igazság, — szólt az öreg úr. Mivel a mezőrendőrkapitá
ny s komája
, az áll
atorvos
is
az
er
dőmester
r
el
szavaztak,
a
szenátor,
meg
a
bír
ó
Glaubner
ur
ammal
békésen
elintézték
a
számadást.
És
a
debr
eceni
ur
ak
barátság
gal
búcsúztak
el
a
délceg
mezőker
esztési
bí
r
ótól.
Bogdán
Imre
r

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

endőr
kapitány
a
búcsú
záskor
is
lelkér
e
kötötte
a
bírónak:

— Oszd el ne felejtse kigyelmed, hogy a Kandia-utcában lakom.

A betyár a pusztai nagy éjszakában szótlánul lépkedett az állatorvossal a városi tanya felé.
Az
or
vos
nem
állotta
meg
szó
nélkül:

— Ember vagy, öcsém, Pista! Édes szülőanyád is elhitte volna, hogy te vagy a keresztesi bíró.
.

Őszi köd nyomta a bús pusztát, de a hortobágyi lábos kőhídon át vidoran csendült, pendült
a
betyár
sarkantyúja...
Másnap
estér

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

e
az
óhátí
gazdaságból
is
mét
a
hor
tobágyi
csárdába
térültek
a
tekin
tetes
szenátor
ur
ak.
Az
állator
vos
a
horto
bágyi
csárdában
vacsor
ával
várta
őket.
Az
erdőmester
vacsora közben
mindjár
t
szóba
hozta
a
mezőkeresztesi
bíró.

— Micsoda bíró uram?

— Az a keresztesi bíró.

— Keresztesi bíró? Sohsem láttam én azt életemben.

— Gergely öcsém, — szólt a szenátornak — sokat hallgattam az éjszaka, de azt mondom, h
ogy
valami
tisztesség
tudó,
ér
tel
mes
ember
ám
az
a
bíró...

—Az a, —Csáky szenátor kérdőleg tekintett az állatorvosra, — mikor ment el a bíró uram?

Török Pál erdőmester bosszúsan förmedt fel:

— Nem láttad? Hát akivel tegnap este vacsoráltunk ? ... Az a derék, értelmes ember.

— Vagy úgy! Értem már. Sohasem volt az, de nem is lesz az soha keresztesi bíró.

— Hogy értsük ezt, Matyi? — még a komoly szenátor is felfortyant.

— Nem bíró volt az, hanem Sós Pista a híres betyár.

Írta: Móricz Pál

2020. január 03. péntek, 00:00 - Módosítás: 2020. január 08. szerda, 09:53

— Hm! — tekintetes Bogdán Imre mezőrendőrkapitány úrnak felakadt a szeme. Ne bolondo
zz már k
omám,
hisz
én
legalább
ötször
is
kezet
fogtam
vele.

Dely Mátyás a fogadóshoz fordult:

— Ferus bácsi, szóljon már maga is! Mondja meg csak az uraknak, hogy kivel vacsorázunk
tegnap
este?

— Az bizony a betyár Sós Pista volt, uraim; no de vacsorált az már máskor is ilyen urakkal.

Csáky Gergely szenátor mosolyogva fordult a hűledező rendőrkapitányhoz:

— No, Imre, ha tudtad volna, hogy kihez van szerencsénk, mit csináltál volna?

— Nem tudom, — felelt a kapitány — de mégis jobb, hogy csak most tudtuk meg.

Csáky Gergely szenátor sokáig hallgatott gondolataiba merülten, majd azután kétszer is mo
ndta:

— Kár, nagy kár az olyan derék emberért, hogy ilyenné vált.

— Juhászbojtár volt ez a Sós Pista, — magyarázta az állatorvos — tolvaj, rabló gazdája mia
tt
ált
ilyenné.
Mikor
tolvaj
cimbo
rájáért
elítélték,
megszökött
s í
gy
lett
be
tyár.

A hortobágyi pusztá ködös éjszaka kísérteties homályképét az ivóház ablakára rányoma. A
bús,
fekete
ősz
széltől
megcsör
r
entek
az
ablakok...

Forrás:

Északkelet. Független politikai napilap, Szatmárnémeti. 1911. május. III. évfolyam 99. szám
1-4.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/Eszakkelet_1911_05/?query=bety%C3%A1r&pg=132&layout=s